

ЗАМАН

Газета издається на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ruКЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**Бушуулу митинг**

«Республиканы террористледен кьоруулазъанланы кишиликлерине бла чыдамлыкларына махтау салабыз»

Нальчикде 2005 жылны 13 октябринде болган бушуулу ишлеге жораланган митинг болганды. Аны кезиунде КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** право низамны органларында кьуллукъ эте турганлай ёлгенлени эсгертмелерине гюлле салганды. Бу эсгертиу ишге жамаут биригиулени, право низамны сакълаучу органланы бла кюч структураланы келечилери кьатышхандыла.

«17 жыл болады ол уллу аманлыкъ бизни жюреклерибизни ачытханлай турганлы. Аны ангылар, кечер амал да жокъду. Ол ачыулу кюнледе кеслерини жашауларын аямай, республиканы террористледен жигитча кьоруулай ёлгенлени алларында биз баш ургъанлай турабыз, аланы кишиликлерине бла чыдамлыкларына махтау салабыз.

Ол терактны кьураганлагъа бла аны толтурганлагъа тере болган жаныуар кюйсюзлюк, адепсизлик, кир ниетлилик бюгюнлюкде да кьалмагандыла. Анга дуняны тюрлю-тюрлю жерлеринде, ол санда бизни кьыралда да, бола турган кюйсюз аманлыкъла

шагъатдыла. Киевни оноучуларыны этген ишлерин да ма ол тизмеге кьошаргъа боллукъду. Нек дегенде ала оноула эмда этген ишлери бла кеслерин террорчулукъ биригиулеге тенг этгендиле. Бизни барыбызны да борчубуз – террористле башларын кётюрмезча этиудю,

алагъа кьажау таукел сноелиудю. Ол кюйсюзлюкно биз жаланда биригип, власть органланы, право низамны сакълаучуланы, жамаутны да кючлерин бирикдирип хорлаяллыгыбызгъа, жерибизде мамырлыкъны бла ырахатлыкъны жаланда ма алай бла тохташдыраллыгыбызгъа ишексизме», — дегенди Казбек Коков, жыйылганланы алларында сёлеше.

КъМР-де ич ишлени министри **Василий Павлов** а Нальчикге сауутланган чабыуулукъ этилгенде, право низамны сакълаучуладан 35 адам ёлгенин эсге салганды. «Кюч структуралада кьуллукъ этгенлени хайырындан бандитле муратларына жеталмагандыла. Алагъа кьажау кьалкъан болуп сюелгенлени намысларына республиканы кьырал власть органларыны себепликлери бла эсгертмеле, мемориалла да ишленедиле, школагъа бла орамлагъа аланы атлары аталады, ююрлерине да тийишли болушлукъ этиледиле», — деп белгилегенди ол.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствоусуну
пресс-службасы.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В. Коковну Жол мюлкде ишлегенлени кюню бла АЛГЫШЛАУУ

Хурметли шуёхларым!

Жол мюлкде урунганланы эмда ветеранланы профессионал байрамлары бла алгышлайма.

Жол мюлк Къабарты-Малкъарны экономикасына магъаналы бёлюмлеринден бириди. Республикагъа инвестицияланы тюшюулери, туристлени келиулери, производствону фйдалылыгы, бизнесни кьуралууу, социал болумну игилениую, адамланы кьолайлыклары да транспорт инфраструктураны айныу халына кёре болганы да баямды.

Бюгюнлюкде республиканы жол мюлк комплекси айнып барады. Федерал, регион эмда жер-жерли жолла тапландырыладыла, шахар эмда эл орамла, арбазла бла подъездле иги жанына терк тюрленедиле. Бёлюмде шёндюю технологияла бла материалла хайырланыладыла, анга кёре уа жолланы тап халда туруу болжаллары да созулады. Жоллада жюрюу тынчылыкъла эмда кьоркьуусуз болурча да кёп иш этиледиле.

Ишигизге жууаплы кёзден кьарагъаныгъыз, бет жарыкылы урунганыгъыз, бийик усталыгыгъыз ючюн сизге жюрек ыразылыгымы билдиреме. Мындан ары да туугъан Къабарты-Малкъарыбызгъа, аны жамаутына да хайырлы ишигизде сиз жетишимли болмай кьалмазлыгыгъызгъа ийнанам.

Жюрегими теренинден сизни алгышлай, саулукъ, монглукъ, жангы жетишимле тежейме.

Тюбешу

Ал жанында – халкъны саулукълу жашау этерге кёллендириу

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков «Динамо» битеуроссей физкультура-спорт биригиуню таматасы Анатолий Гулевский бла тюбешгенди. Ушакъгъа КъМР-де ич ишлени министри Василий Павлов, ол жамаут биригиуню регион бёлюмюню келечилери да кьатышхандыла.

Тюбешуно кезиунде халкъны саулукълу жашау бардырыгъа кёллендириуню эмда жаш телюню патриот ниетде юретиуню амаллары сюзюлгендиле. Дагъыда «Динамо» спорт биригиуню регион бёлюмюню ишине кьыйматын кётюрюуню онгларына кьаралганды.

КъМР-ни Правительствоусуну бла «Динамо» битеуроссей физкультура-спорт биригиуню араларында бирге ишлеуню юсюнден келишимге кьол салынганды. Анга кёре тюрлю-тюрлю даражада спорт эришиуле бардырыу, спорт бла кюреширча онгла кьурау, бийик жетишимлени эмда асламлы спортну айнытуу жаны бла байламлыкъланы кючлендирирге белгиленеди.

Кёрмюч**4 бет**

Чабып барган заманны тарыхда тыйган фахму

Нальчикде Суратлау санатны **А. Л. Ткаченко** атлы музейинде белгили малкъар суратчы, Ингуш Республиканы искусстволарыны сыйлы кьуллукъчусу **Баккуланы Владимирни «Хасаньинская сюита»** деген аты бла кёрмючю ачылганды. Ол фахмулу художник туугъанлы 80 жыл толганына жораланганды.

16 октябрь – Жол мюлкде ишлегенлени кюню**9 бет**

Орамланы проектлерин жарашдырыуучула, асфальт жайыуучула, кёпюрле ишлеуучюле, белгиле окъуна орнатыуучула – ма аланы хайырындан шахарла бла элле жолла бла байламлы боладыла. Аланы кьагъытда ойлап, асфальт жайыуу бла кьалган азды, ол ишлени качественуна да кёз-кьулакъ болургъа керекди. Республиканы Жол мюлк управлениясыны лабораториясыны башчысы **Ахматланы Алим** аладан бириди.

«Кёз туурабыздан бир кемчилик да ычхынырыкъ тьююлдю»

Белгилеу

Газетибиз билдире турганыча, быйыл Къабарты-Малкъар къырал университет кесини 90-жыллыгын белгилейди. Аны бла байламлы бу кюнледе окъуу юйде тюрлю-тюрлю жыйылуула, тюбешиуле, «төгерек столла» бардырыладыла.

Бараз күн а вузубузда Нальчикни жамауатына бла къонакларына «Алгъа баргъан университет» деген ат бла байрам экскурсия, КъМКЪУ-ну илму эмда чыгъармачылык жаны бла жетишимлерини юслеринден энчи энчи кёрмючле да къуралгандыла. Сёз ючюн, аланы (кёрмючлени) юслеринден айтсакъ, мында республикада жашагъан халкъланы миллет энчиликлерин ачыкълагъан кийимлени, адырланы, кийизлени да кёрюрге боллукъ эди.

Айхай да, бюгюнлюкде, жашауда кеп зат тюрлене баргъан кезиуде, университетибизни илму жетишимлери энчи жерни аладыла. Былайда медицина факультетни проектлерин

Сагъынылгъан тюбешиуно «Эрмитаж – Кавказ» араны башчысы **Альберт Саралъп** ачханды эмда Эрмитажны директору Михаил Борисович кеси Нальчикге келалмагъанлыкъга, университетни келечилерин, республиканы жамауатын вузну байрамы бла онлайн халда алгъышларга излегенин билдиргенди. М.Пиотровский ала Шимал Кавказ бла байламлыкъда ишлегенлерин, Эрмитажны кюнлерин регионнга сыйюп саугъалагъанларын айтханды.

Алагъа келгенле уа археология, тарых, геральдика жаны бла да сейир материалла бла шагъырейленаллыкъларын, ол тинтиуле кеплеге сейир да боллукъларыны юсюнден хапарлагъ-

Айныуну жолунда, алгъынны ахшы төрелени да сакълай, алгъа таукел атлайды

айтсакъ да тамамды. Сёз ючюн, бу факультетде ишлеген алимле къагъанакъланы саулукълары бла байламлы туугъанларын болгъан сакъатлыкъларын кетералырча амалланы тапхандыла. Бюгюнлюкде республикада сабийни эринлеринде къыяну тюзетирча операцияны этерге, ол алай нек болгъанын тинтирге да онгла бардыла.

Дагъыда ол күн университетде Эрмитажны кюнлерин Шимал Кавказда ачыу къууанчы халда озгъанды. Бу тюбешиуге уа къонаккъа Къырал Эрмитажны директоруну илму иш жаны бла орунбасары **Георгий Вилинбахов**, Шаркъ Европаны эмда Сибирни археологияларыны бөлүмюню башчысыны орунбасары **Юрий Пиотровский**, сагъынылгъан бөлүмюню баш сакълаучусу, Шимал-шаркъ археология экспедициясыны таматасы **Андрей Мазуркевич**, Шимал-Кавказ археология экспедициясыны башчысы, Эрмитажны музей байламлыкъланы айнытыу жаны бла болушлукъчусу **Юлия Марченко**, кюмюшчю, Адыгея Республиканы бла КъМР-ни халкъ художниги **Ася Еутых**, башхала да келгенди.

Эсигизге салайыкъ, мындан алгъа Къырал Эрмитажны генеральный директору Михаил Пиотровский бла КъМКЪУ-ну ректоруну къуллугъун толтургъан **Юрий Альтудов** университетни мурдорунда «Эрмитаж-Кавказ» Маданият – билим бериу араны къурау бла байламлы келишимге къол салгъан эдиле.

анды. Эрмитажны кюнлери Шимал Кавказда бардырылгъанларын ахшы шартха санап, эндиге дери ала Владикавказда бла Грозныйде озгъанларын эсгертгенди. Ася Еутыхни кёрмючю алада болгъаныны юсюнден да айтханды.

Юрий Альтудов да, келген къонаккъа ыразылыгын билдире, бу жумушну магъаналылыгын чертгенди. Анга школчула да къатышыргъа боллукъларын, ала кеп затха сейир этериклерин белгилеп, быллай тарых къыйматлы тюбешиуле университетни не жаны бла да айный баргъанына бютюн шагъатлыкъ этгенлерин аныгъатханды. Вузда 18 мингден аслам студент окъугъанын, иги кесек тыш кырларны келечилери да мында окъуп, усталыкъга тюрлюнгерлерини юсюнден да хапарлагъанды.

Георгий Вадимович а хар заманда да Нальчикге сыйюп келгенин, университет бла байламлыгъ а аны жюрегине бютюн хычыуун тийгенин, ол мында аны атасыны ишлери сакъланганына ыспас этгенин да айтханды. Эрмитажны кюнлеринде жамауат маданият эсгертмеле къалай жангыртылгъанларын (реставрация), аны энчиликлерин да кёрюрге, билерге онг табарыкъларын аныгъатханды.

Юрий Камбулатович да университет бла байламлыкъ алгъадан бери да тохташдырылгъанын айта, окъуу юйно таматаларына ыразылыгын билдиргенди. Мындан арысында да келишиулукде ишлей, ол байламлыкъланы айныта, ёсюп келген төлуге, жамауатха аслам

затны баямлай ишлериклерине ышанганын да.

Ася Еутых а аны студент кезиуонде да Эрмитажга уллу сейири болгъаныны юсюнден, артда Къарачайда, Краснодарда худграфда билим алгъаныны, уллу специалистлени ишлерине къарай сынам жыйышдыргъаныны юсюнден хапарлагъанды. Онбеш жыл мындан алгъа Эрмижада озгъан кёрмючюнде төрт жюзден аслам экспонаты болгъанын, аны кесини эм уллу жетишимине санагъанын да айтханды. Адам кесини аллында уллу муратла сала эмда алагъа жетер ючюн ишлей билерге кереклисине ийнанганын аныгъатханды. Эсгерте кетейик, бу кюнледе КъМКЪУ-ну медицина факультетинде Ася Еутыхни ишлерини кёрмючю бла шагъырейленерге боллукъду.

Огъарыда биз университетде ишлеген алимлени илму жетишимлерини юслеринден айтханбыз. Бараз күн сагъынылгъан тюбешиуден сора вузда «Алчы материалланы эмда технологиялары арасы» къууанчы халда ачылгъанды. Бери уа КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков**, КъМР-ни Правительствосуну Председатели **Мусукланы Алий**, бирси къырал къуллукъчула да келгенди.

Казбек Валерьевич араны келечилерин аны жангыртылгъан мекамда ачылгъаны бла алгъышлагъанды эмда университетибизни алимлери заман бла бирча бара, кеслерини башламчылыкълары бла юлгюге тийишли болгъанларын чертгенди.

Бизге араны полимерлени синтезлери бла байламлы бөлүмюню башчысы, химия илмулары кандидаты Курданланы Жанна аныгъатханына кёре, эм алгъа ол (ара) «Прогрессив материалла эмда аддитив технология» деген ат бла къуралганды. Аны иши айныдан-айный баргъаны себепли уа жангы эмда кючлю оборудованыяны, ишлерге деп келтирилген материалланы да сыйындырыргъа къыйын эди. Аны ючюн а мында саулукъ сакълауда, кёруулауда, авиацияда керек болгъан, темирни да алышындыргъан, эм уллу исилликге чыдамлы пластикден композитлени къураылгъан алимлерибиз бу тюрлениуге къууангандыла. Энди ала университетни алгъын инженер-технология факультети болгъан жерде ремонт этилип тапландырылгъан мекамда орналгъандыла.

Регионну оноучусу сагъынылгъан ара бла шагъырейленгенден сора вузну алим советини къаууму бла

тубешгенди. Ол тюбешиуге Алий Тахирович, бирси жерледен келген къонаккъа да къатышхандыла.

Аны кезиуонде Казбек Валерьевич жыйылгъанланы университетни байрамы бла алгъышлагъанды. Ол дата КъМКЪУ-ну алгъа баргъанын, анда отузунчу жылладан бери уллу иш этилгенин, аны айныгъаны уа саулай да республиканы бийик билим бериу бөлүмю ёсе, игилене баргъанын ачыкълагъанын чертгенди.

Тюбешиуно кезиуонде Республиканы Башчысына алимле, преподавательле соруула да бергенди. Казбек Коков университетде аслам илму школ тюрлю-тюрлю ызлада ишлегенлерин белгилей, бюгюнлюкде аладан бирин энчилеп айтмазлыгын да билдиргенди. «Нек дегенде аланы (ызланы) къайсы бири да бюгюнню илмуну излем жолларына келишедиле эмда ала барысы да бизни регионнга кереклидиле», - деп аныгъатханды кесини кез къарамын.

Андан тышында да, окъуу юйюбюзде ИТ-технологияла, саулукъ сакълау, полимерли композитле бла байламлы илму ишле этилгенлерине кёлленгенин да билдиргенди. Дагъыда педагогика жаны бла мында федерал даражада аслам зат тамамланылгъанын черте, ол ызда билим бериуно игилендире барыргъа кереклисин айтханды. Алим советни келечилери уа анга устазлыккъга юйретген бөлүмледе окъугъанлагъа регионну оноучусу энчи стипендия төлеуно тюз кёргени ючюн ыспас этгенди.

Андан сора да, тюбешиуде къошакъ билим бериуно, педагогикага тюрлюнжерюу амалланы, инфраструктураны игилендириуно, университетни тауусхан жаш адамланы иш бла жалчытыуно мадарларын излеуно, профессионал билим бериуно, студентлени практика иш сынамларыны, алагъа (студентлеге) тутучлукъ этиюно, дагъыда кеп затланы юслеринден сёз баргъанды.

Казбек Валерьевич мындан арысында да ахшы төрелени сакълай, заманы, урунуу рынокну излемлерине тийишлиликде ишлерге керекди дегенди. Окъууга кирирча къырал квотала боллукъларына да ышандыргъанды. Алимле уа аны университетде жаш төлуге бюгюнлюкде республикага магъаналы болгъан темаланы юслеринден лекцияла окъургъа чакътыргъандыла.

Андан сора да, ол күн окъуу юйде вузну чыгъармачылык коллективлерини бла КъМР-ни искустволаны жаны бла усталарыны концертлери болгъанды. Экинчи кюнде уа «төгерек стол» да озгъанды. Бери келгенле дагъыда 1932-2022 жыллада университетни айныу жолун ачыкълагъан суратладан къуралгъан кёрмючю да кёрюрге онг тапхандыла.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Сююу

Тозурагъан юйледен – тынгылы журтлагъа

Республиканы иелигинде болгъан къаллай мюлкню Федерал иеликке кечюрюрге оноу этилгенини юсюнден жер эмда ырысхы бла байламлы халла министр **Аслан Тохов** айтханды. Ол туура этген проектде ырхылдан, юзюлюп тошген къардан къоруулагъан объектлени эмда электрокюч мюлкде талай мекямны юсюнден барады сёз. РФ-ни Экономиканы айнытыу министрствосундан билдиргенлерине кёре, ала къыралны атындан Кавказ.рф акционер обществовну уставной фондуна къошулулукъдула.

Табийгъат байлыкълар эм экология министр **Шауаланы Ильяс** «Тёгерекдеги къудуретни къоруулау, табийгъат ресурсланы жангыртуу эмда хайырлануу» деген республикалы къырал программаны суу ресурсланы хайырлануу бла байламлы кесегинде бир тюрлю жумушлары тамамлауа азыракъ ахча бёлюнюрюгюн билдиргенди. Аны «КъМР-де биология башхалыкъ» деген кесегин а толусунлай кетерирге оноу этилгенин да белгилегенди.

Жашау журтну неда коммунал ресурсланы багъаларын тэлегенде субсидия алыргъа эркин этген стандартла тохташдырылгъаны юсюнден къурулуш эмда ЖКХ министр **Алим Бербеков** хапарлагъанды. Аланы терегенде, быйылгы тарифлени эмда жылыу бериу кезиу жети айгъа созулулукъун эсге алгъандыла министрствода.

Алай бла жаланды кеслери жашагъан пенсиячылагъа неда эки пенсиячыдан къуралгъан ююрлеге аны мардасы онеки процентди, къалгъан (тийишли) категориялагъа уа тюрленгенди - алгынча онбеш процент

Къабарты-Малкъарны Правительствосуну кенгешинде тозурагъан юйледе жашагъанлы тынгылы журтлагъа кечюрюу, къолайсызлагъа себеплик этиу, суу бла жалчылханы тибеклени жангыртуу, спортчулары онгдуруу эм башха темаланы сюзгендиле. Жыйылынуу Правительствону Председатели Мусукланы Алий бардыргъанды, аны ишине министрстволаны бла ведомстволаны келечилери къатышхандыла.

бла чекленеди. Бу жумушха республиканы бюджетинден 212 миллион сом бёлюнюрюкдю.

Бербеков дагъыда адамланы жашау журтла эмда коммунал ресурсла бла жалчытыу программагъа тюрлениуле кийирилгенин билдиргенди. Алагъа кёре республиканы бюджетинден жержерли бюджетлеге субсидияла жангы жорукъларгъа тийишлиликде берилдикди. Ала уа муниципалитетлеге, ала жаш ююрлеге юй ишлерге неда сатып алыргъа ахча бла болушсала, ол къоранчларыны бир кесегин жабаргъа деп жибериледиле. Жангы жорукъла къыралны регионлагъа быллай субсидияла бериу жаны бла жорукъларына келиширча болгъандыла энди.

Энтта да бир бегимни проектин-

де министр адамланы тозурагъан юйледен кечюрюу программагъа тюрлениуле кийирирге оноу этилгенин билдиргенди. Бербеков Алим айтханнга кёре, анга 41 эски юй эмда 341 алай фатар къошулгъандыла. Ала былтыр саналгъандыла тозурагъаннга. Барыны да ёлчеми кёп къалмай онбеш минг квадрат метрди, алада 717 адам жашайды.

Саулай айтханда уа, 2022-2025 жыллада 60 эски юйде эмда 964 фатарда жашагъан 2540 адамны кечюрюрге керекди жангы жашау журтлагъа. Сагъынылгъан тюрлениулеге тийишлиликде быйыл эмда келир жыл ол ишлеге 601,7 миллион сом къоратыргъа керекди. Андан 267 миллионну республиканы бюджетинден бёлюрге дейдиле, 303 миллион со-

мну алай ремонт бла кюрешген Фонд къошарыкъды, къалгъан кесегин а жер-жерли бюджетледен жиберилдикди. Программаны битеу болжалына 1 миллиард 884 миллион сом керекди.

«Таза суу» деген федерал проектни чеклеринде Тёбен эмда Огъары Куркужин элдеде быйыл суу ызланы жангыртыргъа керек эди. Бу ишлеге 6,2 эм 4,2 миллион сом бёлюрге оноу этилгенди. Алай конкурс айырыулагъа уа бир организация да къатышмай къалгъанды. Аны сылтау, Алим Бербеков айтханнга кёре, материалланы багъалары кётюрюлгениндеди. Министерство сметаланы жангыдан тергеп, аланы 7,8 эм 8,7 миллион сомгъа жетдиргенди.

Къурулуш эмда ЖКХ мини-

стерство кёп фатарлы юйлеге тынгылы ремонт этиу бла байламлы законнга тюрлениуле кийирирча проектин да жарашдыргъанды. Сёз анда тийишли программдан беш эм андан аз фатарлы юйлени, сора дагъыда бир квадрат метрине алып терегенде, ремонту правительство тохташдыргъан мардадан багъа боллукъ жашау журтланы чыгъарыуно юсюнден барады.

Спорт министрни къуллукъун толтургъан **Аналаны Аслан** Къабарты-Малкъарны жыйымдыкъ командаларыны спортчуларыны командировкаларына беш миллион сом бёлюрге оноу этилгенин айтханды. Ол дагъыда министрствону аппаратында урунган юч специалист аллай командаланы хазырлагъан Арагъа ишге кечериклерин туура этгенди. Министерствоу къурау эмда техника жумушларына да энди ма ол Ара къарарыкъды, дегенди.

Санкцияла кийирилгени ючюн импортну алышындырыу ишни тамамлар хыйсап бла республикада тийишли продукцияны тизмеси жарашдырылгъан эди. Экономиканы айнытыу министр **Рахайланы Борис** анга энтта да жети тюрлю продукцияны къошаргъа эмда экисин а кетерирге оноу этилгенин билдиргенди.

Правительствону арт кезиуледе быллай кенгешлеринде Донбасс тийрелеринде аскер къуллукъ этип жаралы болгъан жерлешлерибизге болушлукъ бериуно юсюнден айтылмай хазна къалмаучуду. Ма бу жолда урунуу эмда социал къоруулау министр **Асанланы Алим** аллай инсанланы эмда аланы юйдегилерин онгдуруу бла байламлы эки проектин туура этгенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Жылпа, адамла, къадарла

Малкъар округдан областьь комитетге дери

Хаммаланы Алибийни жашы Магометни аты комсомолну юсюнден жазылгъан бир къауум китапда барды. Аны юсюнден тынгылы хапар а архив документледе бла халкъ ауузунда жюрюйдю.

Магометге, баям, башха таматаны атын букъдуруп, келинле Домаш дегендиле. Ахлуланы араларында аты алай жюрюгенди. Ол 1910 жылда Кёндеденде туугъанды. Ол жыллада элде тёрт медиресе болгъанды. Магомет ёсе келгенлей, аппасы Хаммаланы Жижиу кеси элтгенди туудугъун ары. Ол заманда медиреседде, Къуран окуудан сора да, жазуудан, математикадан, географиядан, астрономиядан бла медицинадан да бергендиле дерсле. Андан сора да, Магометни Хадаужукъланы бийче кесини юйюнде ачхан школгъа жюрютгендиле.

Хадаужукъланы Адилгерийни юйюрю Хаммаладан узакъ бармай, бусагъатда Кёндеденде больница болгъан жерге жууукъда, сууну ары жанында жашай эди. Аны юй адамыны аты Бийче болгъанды. Ол къумукълу Будай ханны къызы эди деучюдюле. Баям, тауча ариу сёлешгени да андан эди. Ол ачхан школгъа элден бир къауум сабий жюрюгенди. Хамма улуну биринчи шуёху уа артада Совет районну райкомуну биринчи секретары, эл мюлк министрни орунбасары болуп тургъан Батырбекланы Магомет эди.

Эки тюрлю окууу да бек жарагъандыла Магометге. 1924 жылда Ленинчи окууу шахарчыкъ ачылгъанда, ол аны биринчи окуучуларындан болгъанды. Анда мурдорлу билим алгъандан сора, эл мюлк школну, ызы бла партия школну таууханды.

1932 жылда аны, заманнга кёре иги да билими болгъан жашны, комсомол ишге алгъандыла - Малкъар округда комсомолну экинчи секретары этгендиле. Биринчи секретарь а Мусукаланы Исмайлы эди. Бир кесекден Магометни Комсомолну Къабарты-Малкъар обкомуну экинчи секретары этип, ары кечюргендиле. Аны таматасы уа Уначев Магомет-Герий болгъанды. Ала бир бирни ангылап, алай ишлегендиле. Шуёхлукълары уа артада жангы тёлөлеге да ётген эди.

1937 жылда уа Магометни Къабарты-Малкъарны саулукъ сакълауу наркомуну (министр) этгендиле. Ол анда юч жылгъа жууукъ ишлегенди. Ол заманны ичине, къырал планнга кирип, республиканы шахарларында, элдеринде больницала, амбулаторияла ишленгендиле. Кесибизден врачла болурча кёллени ол усталыкъ берген окууу юйлеге жибергендиле. Сёз ючюн, Чеченланы Шахангерийни къызы Майрусхан узакъ Хабаровскда окъуп къайтханды. Хаммаланы Магомет, жууаллы къуллукъда ишлей, медицина мекямада бола тургъанды. Андамы жуукъду бир

ауруу, ким биледи, сууукъ кирип, ауруду да, кёп бармай ауушду.

«Манга беш жыл болгъанда, биргеси-не келтирип, Нальчикде тутханды. Къабарты орамда ол алгыннгы прокуратура болуучу жерде, жолну ары жанында жашай эди. Малкъар газетде ишлеген Малкъондуланы Хамит да ол юйде тургъанды. Домаш а бек ариу адам эди, билими да болгъан. Отоу да латин харфла бла жазылгъан китапладан толук. Бусагъатда шахар больницаны Домсоветте айланган жанында ауруп жата эди. Ол кюн биз аны кёре келген эдик Кёндеденден – атам, анам, мен – сегизжыллыкъ жашчыкъ. Кюлюп, ойнап, кёп хапар айтдыла. Сора медсестра кирди да, укол этерге керек болгъанын билдирди. Биз да, саламлашып, алай чыкъдыкъ андан.

Ол кюн биз юйге келирге Магометни ауушхан хапары да жетген эди ызыбыздан. Чам эте, кюле-ойнай тургъан адам дуниясын алай терк алышханына ким да сейир этерчады, - деп эсгереди Магометни къарындашы Назир. - Уулу укол бла ёлтюргендиле, баям. Гуллагъа салып, ачдырмай асырагъандыла. Аппам Жижиу да ай озгунчу кюйюп кетген эди ызындан».

Магометни юй бийчеси къарачайлы къыз Байчораланы Ханифа болгъанды. Республиканы таматасы Магометге ол кеси бий Баразбийладан чыкъганын, юй-

дегеси да ёзден Байчораладан болгъанын эсгерген эди бирде. Тынчлыкъсыз болуп, Магомет юйдегисин бла эки жашчыгын Къарачайгъа ашыргъан эди ол кюнде.

М. бла В. Котляровла чыгъаргъан «Юности горячие сердца» деген китапда Хаммаланы Алибийни жашы Магометни юсюнден: «Комсомолгъа 1924 жылда киргенди. Обкомну экинчи секретарына айырылгъанды, Комсомолну X съездини делегаты болгъанды», - деп жазылады. Анда Магометни сураты да барды. Аны бла бирге ол Кремльде баргъан съезде Наршауланы Сакинат бла Кациланы Хабуну юй бийчеси Дадуша Махова да болгъан эдиле.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

Кёрмюч

Чабып баргъан заманны тарыхда тыйгъан фахму

Нальчикде Суратлау санатны А. Л. Ткаченко атлы музейинде белгиле малкъар суратчы, Ингуш Республиканы искусстволарыны сыйлы къуллукъчусу Баккуланы Владимирни «Хасаньинская сюита» деген аты бла кёрмючю ачылганды. Ол фахмулу суратчы туугъанлы 80 жыл толгъанына жораланганды.

Баккуланы Владимирни 95 суратындан къралгъан кёрмючню ачылыуна келген жамауатны саны жокъ эди. Аны КМР-ни культура министри **Мухаддин Кумахов** ачанды. «Биз Володяны жарык эсгеребиз. Аны суратлары да

Белгиле искусствовед **Аппайланы Жаухар** суратчыны былай эсгергенди: «Аны суратлау хаты энчиди - малкъар бояуладан толду. Рубен Мурадян бла бирге «Дорога на край жизни» деген киногъа художник-постановщик болуп,

ма алай жарыкдыла. Жыл болады ол арабыздан кетгенли. Ол бу дунягъа, баям, бу затланы этер ючюн туугъан эди. Чынтты художник эди, Аллах берген фахмусуна кертчилей къалганды. Биз а бу суратлада ол огурулу адамны не сагъыш этгенин, аны не зат къуандыргъанын, къыйнагъанын да кёрюрге боллукъбуз», – дегенди ол. КМР-де Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный **Зумакъулланы Борис:** «Кёп жылланы ичинде Володяны танып, аны бла шухлукъ жюрютюп тургъанма. Беш жыл мындан алгъа ма бу залда аны кезиулю кёрмючюне жыйылгъаныбыз эсимдеди. Биз аны юсюнден айтханда, аны махтагъанда, Володя, бир жанында сюелип, уялып тынгылагъаны да кез аллымдады.

Эгечим Танзиля бери келалмагъанды, алай мени уа мында болурум суйгенди. Аны атындан да алгышлайма сизни бу кёрмючню ачылыуу бла. Бу сиз кёрген сурат къудуретден сора да, ол халкъына башха огурулу жумушла этгенди. Кёчгюнчюлюкню юсюнден «Дорога на край жизни» деген кинону алсам, ол да боллукъду малкъар халкъны, республиканы да тарыхына Бакку улу къошхан уллу юлюш.

Огурулу адам эди. Дунядан кетгенле бизни эшитдиле, дейдиле. Мен анга ийланама. Бизни шухубуз Володя! Эсибиздесе, унутурукъ туюлбюз сени, деп да андан айтама», – дегенди. Россейни Художниклерини союзуну бизде бёлюмюню таматасы **Жанна Канукова:** «Мени, жыл саныма кёре, аны иги таныр онгум болмагъанды. Алай иш юсюнде тубей тургъанбыз. Бирде: «Владимир Каншауович», – деп сёлешгенimde, ол манга: «Дядя Володя», – десенг тамамды», – деген эди жылы ауаз бла. Жуукъ билмесем да аны, ма бу суратла айтып турадыла ол къаллай сейир адам болгъанын», – деп, сёзню **Ибрагим Сурхайхановха** ётдюргенди.

Володяны 1964-1965 жыллада таныгъанма. Бирге ишлеп тургъанбыз. Аламант художник эди, адамлыгъы да алай. Излемни жолундан таймагъанды. Кёп этгенди чыгъармачылыкъ жаны бла. Аны таныгъанлада Володяны унутурукъ жокъду», – дегенди ол.

кёп къыйын салгъанды. Аны бизге къойгъан, республиканы алтын фондунда кирген хазнасы уллуду».

Музейни экспозиция бёлюмюню таматасы **Нина Леонтьева,** художникни эсгере, фондда аны онеки сураты болгъанын, ол толтурула баргъанын айтып, Баккуланы Владимир Елабуга шахарны музейине саугъа этген «Биринчи кър» деген суратны кёргюзтгенди. Андан келип, Нальчикде жашап тургъан **Чернова Алёна** – ич ишлени солууда подполковниги, ол саугъаны жерине тапдырырга айтханды.

Сарбашланы Азгор: «Володя къриндашым эди, алай а шухлукъубуз озгъанды жуукълукъну. Аны юсю бла мен республиканы бар суратларын таныгъанма. Володя кенг жюрекли адам эди, аны тегерегине кёпле жыйылгъандыла», – деп, устаны эсгерирге келгенлеге ыспас этгенди.

Къулийланы Къайсын атлы Малкъар кърал драма театрны директору **Жангоразланы Мажит:** «Аны бла ишлеген тынч эди режиссёргъа, кимге да. Оюн терен болур ючюн, анга къошумчулукъ этер шартны излегенди, тапханды. Кёп окъугъанды, авторланы, сёз ючюн, Мольерни, Фигерейдону, башхаланы да, аланы чыгъармаларын да иги билгенди. Музыкадан, режиссурадан да ангыламы уллу эди. Володяны къолызы, усталыгъы афишалада, макетледе сакъланады театрда. Театрны суйгенди, аны иши алгъа барырын излегенди. Ол бир къауум актёрну суратларын этгенди. Кёре болурсуз къабыргъалада. Барыбызгъа да багъалы, жуукъ адам эди ол. Излейбиз. Излерикбиз», – дегенди.

Черек районну администрациясыны бёлюмюню таматасы **Байсыланы Харун** Баккуланы Владимир халал жюрекли, ачык адам болгъанын, миллетин, ата журтун суйгенин, республикагъа уллу байлыкъ къоюп кетгенин чертгенди.

Музейни фондун сакълаучу **Мокъланы Владимир** а Бакку улу сурат ишлеуде не жанрда да уста болгъанын чертгенди. «Мен аны эрттеден таныгъанма. Терен сезимли, философия ангыламлы художник эди. Кесине тартхан сейир жылыуу бар эди аны. Аны къатында не заманда да иги эди.

Портрет жанр кете барады дейдиле, алай, къарачыгъыз, къаллай аламант портретле жазгъанды ол. Жарсыугъа,

адам бу дунягъа артда кетер ючюн келеди. Алай а бюгюн бизни анга къарамыбыз ол бизни бла болгъаныны шартыды», – дегенди ол.

Назмучу **Табакъсойланы Мухтар,**

художникни шуху: «Аны ишлерини юсюнден айтмайма – аланы кесигиз кёресиз, багъа да бересиз. Адамлыгъын чертеме. Бизни шайырыбыз Зумакъулланы Танзиляны иги къоншуну бар къоншулары да игидиле деген сёзлери бардыла. Аны кертиликне шагъатха Володяны къоншулары Хажисмельни бла Ануарны келтирирге сюеме. Араларында буруу жокъду, гитче эшикчиле бла киредиле бир бирге. Володя юй ишлеп, аны башын жаба турабыз. Бештау жанындан булутла кёрюп, ашырабыз. Сора Хажисмель бла Ануар келедиле да, ишни къолгъа аладыла... Аллаи къоншулары болсунала кимни да!» – дегенди.

Шиков Хажисмель да айтханды къоншусуну юсюнден ариу сёзюн. «Володя миллет айыргъан адам туюл эди. Орус, къабарты, малкъар да бар эдик къоншуда. Бир юйюрча жашагъанбыз. Ол бизге къарындаш эди. Бек къаршы, ахлу адамыбызча эсгеребиз аны. Аллахны шагъатха келтирип айтама, ол он жыл анга берген насыпха Володя къалай къууанганын кеси кёзюм бла кёрюп тургъанма», – деп, ол художникни юй бийчеси Асанланы Кулинагъа энчи ыспас этгенди.

Кулина ары Баккуланы Владимирни эсгерирге келгенлеге аны уллу юйюрюню атындан жюрегинден ыспас этгенди.

Баккуланы Къаншауну жашы Владимир 1942 жылда Тёбен Чегемде туугъанды. Сабийлиги Къазахстанда ётгенди. Ата журтха къайтханда, Хасанияда жашагъанды, 8-чи номерли школда окъугъанды. Александр Денисенкону студиясына жюрюгенди. Ызы бла Нальчикде художник-оформительлени экижыллыкъ курсларын тауусханды. Аскер борчун толтургъандан арысында Нальчикни бир къауум учреждениясында художник-оформитель болуп тургъанды. 1978 жылдан башлап республиканы художестволу фондунда ишлегенди, республикалы, зоналы кёрмючлеге къатышханды. 1998 жылда аны Россейни Художниклерини союзна алгъандыла. Жюзле бла живопись суратлары, иги кесек башха ишлери болгъанда да, ол атын иели кёрмюч бла айтдырырга уялып тургъанды. Нёгерлери, ол ишни къолгъа алып, 2002 жылда, анга алтмыш жыл толгъанда, биринчи кёрмючюн къурагъандыла. Аллаи кёрмючлени Бакку улу хар беш жылдан этгенди. Аны суратлары Къалмукъда, Россейде кърал музей фондлада, Англияда, Германияда, Сирияда музейледе, энчи иеледе да сакъланадыла

2004 жылда Ингушетияда болгъанды кёрмючю. Анга «Ингуш Республиканы искусстволарыны сыйлы къуллукъчусу» деген даражалы ат да ол заманда берилгенди. Баккуланы Владимир кёп жылланы ичинде Къулийланы Къайсын атлы Малкъар кърал драма театрда суратчы болуп ишлегенди.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.
Суратланы **Артур ВОЛОГИРОВ** бла автор алгъандыла.

16 октябрь – Жол мюлке ишлегенлени кюнү

«Кёз туурабыздан бир кемчилик да ычхынырыкъ туююлдо»

– Алим, биринчи соруум сен кыйда эмда кимге окъугъанын, бу ишге кылай орналгъанын юсюнденди.

– Окъугъан Астраханьда этгенме, кырал техника университетде. Аны къурулуш бөлүмү 2015 жылда тауусханма. Бери кыйтанан сора, бу Управленинда жолланы качествосуна контроль этген бөлүмге адам излегенлерин эшитип, конкурс айырууга кыагытларымы бергенме. Аны жетишимли этгенме, ол кезиуден бери мында урунама.

Ал эки жылда контроль этген лабораторияда ишлегенме, артда талай жылны «Объектлени къурулуш» бөлүмде урунганма, ызы бла артка көчгенме. Бюгюнлюкте бу лабораторияны башчысыма.

– Лабораторияда не зат бла юрешесиз?

– Бу бөлүмню иши жоллада къурулушга контроль этуу бла

Жол мюлке урунганланы кюнү – быллай инфра-структураны къурауга кыйын салгъанланы эмда аны жумушларына къарагъанланы байрамыды. Орамланы проектлерин жарашдырычула, асфальт жайычула, кёпюрле ишлеучюле, белгиле окъуна орнатычула – ма аланы хайырындан шахарла бла элле жолла бла байламлы боладыла. Алай аланы кыагытда ойлап, асфальт жайыуу бла къалган азды, ол ишлени качествосуна да кёз-къулак болурга керекди. Аны бла уа тийишли специалистле юрешедиле. Республиканы Жол мюлк управлениасыны лабораториясыны башчысы Ахматланы Алим аладан бириди.

юзмезни бла чайырны ёлчемине кёре болады. Дагыда ол затланы бирге къатдыргъан, асфальтны кюлюк этген энчи материалла (модификаторла) да къошадыла. Ала уа целлюлоза неда резин маталлы затладыла.

Аны барын да тинтирча лабораторияда битеу керекли оборудование эмда аппаратура бардыла. Бу

быз. Аны ичинде, 600-700 градус иссилликде, чайыр эрип, къуруп кетеди, бирси къошаклары уа орунунда къаладыла.

Орунну пецыге салгынчы эмда андан чыгъаргъандан сора ауурлукъну башхалыгы чайырны ёлчегин кёргюзтеди. Зыгъырдан, юзмеден, башха затладан неллай бир болгъанын а базманнга салып ёнчелейбиз. Бир-бирлеринден айырырча тюрлю-тюрлю элекле хайырланабыз.

Приборладан, айтханымча, хар тюрлюлери барды бизде. Сёз ючюн, энчи пресс: ол асфальтны эзип, чыдамлыгын кёргюзтеди. Проба ГОСТ-ха келишмей эсе, жолну жангъдан ишлерге тышерикди.

Башха прибор а асфальт сууну кесини ичи бла кылай ётдюренин кёргюзтеди. Кёпле биле да болмазла, алай жауун сууланы бир кесеги жолну туюне кетерге керекдиле. Алай болурча, асфальтны жайгъанда, каток аны мардасындан оздурмай басады. Анга жетдирмей кыйса, жол кёпге барлык туююлдо, оздурса уа – суу туюне иги кетмей къаллыкды. Кесинг кёре да мында не ары, не бери бурургъа жарамгъанын. Ол тапсыз этилсе уа, асфальтны кыйтарып жангъдан жаяргъа тышерикди.

Андан сора не зат къошайым. Айтханымча, биз арт жыллада кюру асфальтга угъай, жолда белгилени, ызыланы, бордюр ташланы окъуна кылай салычуларына кёз-къулак болуп башлагъанбыз. Аланы бары бла байламлы кырал стандартла, излемле бардыла. Алагъа контроль этерча аппаратура да кюлубуздады.

– Сен оюм этгенге кёре, бизде

жолланы качествосу кылайды?

– Качество игиден-иги бола барады, аны шарт белгилерчады. Подрядчикке биледиле, бизни кёз туурабыздан бир тюрлю кемчилик къурулушкъын, контроль къаты болгъанын. Тапсыз асфальт салсала, кыйынлары зырафына кетерикди. Ол халда ишлей барсала, жууаплылык да кючленеди.

Алай мында хар неда алапатды деп айтхан да тюз болмаз. Ишлени кезиуден кемчиликке табылуучудула, ансыз да болмайды. Быйыл, сёз ючюн, биз эсгергенден сора, подрядчик бир километр чаклы жолгъа асфальтны жангъдан жайгъанды.

Энтта да белгилеригим: ишлени саны жылдан жылга кёбейе барады. Сёз ючюн, 2015-2016 жыллада республикада юч-тёрт жол объектни къурулуш бардырылгъан эсе, быйыл отуз чаклы объект ишлене турады. Качестволары да, кесигиз кёргенигизча, игирек болгъанды.

Ёттемленип атайым, ахыр эки жылын ичинде бизни республика жолла ишлеу жаны бла сау кыралда биринчи болгъанды. Сёз мында аланы качествосун бузмай, графикден алгъа этип бошагъаныбызны юсюнден барады. Ол бизни угъай, федерал араны тергеулери биле.

– Жол къурулушта кыаллай материалла хайырланыладыла, кыаллай амалла бардыла?

– Техниканы юсюнден айтмай кыйса да, асфальтны окъуна игирек тюрлюлери чыгъадыла. Арт жыллада биз да зыгъыр-мстика асфальтобетоннга (ЩМА) кече барабыз. Ол не бла игиди десенг, машина баргъанда жолдан азыракъ таууш келеди, чархлары игире тутадыла, ала ыз кыймайдыла, суу да туюне жутулуп кетеди.

Бу асфальтны талай тюрлюлери барды, бирлери – ташчыклары уллуракъ болганла - жолланы къурулушунда хайырланыладыла, башхаларын а учреждениланы, юлени арбазларында жаяргъа болады.

Дагыда алгын кезиуде асфальтны кючлендирген минерал

ула болуучу эдиле. Шёндю аланы орунуна, башында айтханымча, целлюлоза модификаторланы къошадыла. Быллай асфальт игирекди, чыдамлыракъды, анга тёрт жыл гарантия бериледи, ремонт этгинчи онеки жыл окъуна турургъа боллукъду.

Жол юсюнде ызыланы окъуна жангы амал бла жарашдырадыла. Алгын аланы бояу бла сюртуп болгъандыла, энди уа термопластикден этедиле. Биринчи кёпге жетмей эсе, экинчи ашалмай аслам заманы турады.

Саулай айтханда, жол къурулуш бөлүмде, башха ишледеча, жангы затла дайым чыккыганлай турадыла: оборудование, технологияла, амалла болсун... Сёз ючюн, алгын заманда асфальтны кюл бла жайып болгъандыла. Энди уа бу ишни асфальтоукладчик машина этеди. Анда материалны кылынлыгын, не мардагъа дери тепленирге кереклисин компьютер сиз суйгенигизча этеди; жол сыйдам, тюз, тынгылы болады.

Мен да кеси жанымдан заманы излемлеринден артка къалмазгъа, жангы затлагъа юренирге юрешеме. Бу сферада бола баргъан тюрлениулеге кёз-къулак болама, Интернетде ресурсланы хайырланама. Ара шахарда Россейни жол илму-излем Институтуну (РОСДОРНИИ) онлайн семинарларына кыатышмай кыалмайма. Мен билмеген, эшитмеген жангы зат айтылса алада – аны да хайырланама.

– Ахырында бу бөлүмде урунганлагъа не айтырыкъ эдинг?

– Коллегаларымы барын да профессионал байрамлары бла алгышларгъа сюеме. Аланы хар кюнлюк кыйынларыны хайырындан транспорт инфраструктура андан ары айны барды, жолларыбыз тап, кенг, жарык эмда къоркъусуз боладыла. Мен алагъа тутхан ишлеринде бийик жетишимле, таркыймазлык тирлик, кеслерине да саулык эмда насып тежейме.

байламлыды. Ары къуру асфальт угъай, белгиле, ызыла, бордюрла, башха затла да киредиле.

Контрольну жол ишленип тебигенлей башлайбыз. Подряд организация, асфальтны мурдорун жарашдыргъанлай, барып, тийишли прибор бла ала аны кылай жайгъанларын, теплегенлерин да тергейбиз. Ол тапсыз этилген эсе, асфальт чыдамлы боллукъ туююлдо. Хар не да излемлеге келишгенин кёрсек, ишни андан ары бардырыргъа эркинлик беребиз.

Асфальтны да къадар тюрлюсю барды. Ол зыгъырны уллулугъуна,

жаны бла бир тюрлю жарысуубуз жокъду, хар не да кюлубуздады. Ишле бара тургъан жерге барып, пробала алырча неда жеринде тинтиуле этерча жангы машина да берилгенди бизге.

Подряд организация жолгъа асфальт жайып бошагъанлай, биз андан пробала алабыз. Кеслерин да кыйда болса угъай, хар юч минг квадрат метрден бирерин. Ызы бла аланы лабораториягъа келтирип, кыалынлыгын, зыгъырны, юзмезни, чайырны, модификаторланы мардаларын тергейбиз. Алай этерча асфальт гыртны ууакъ этип, пецыге сала-

Мадар

Тапландырыугъа аслам эс бурулады

Быйыл Къабарты-Малкъарда жолланы жангыртуу жаны бла аслам ишле этиле баргъанына сёз да жокъду. Кесибиз керебиз, шахарланы бла элени кёп къалмай барында да эски жоллагъа ремонт этуу, жангыларын ишлеу да тири баргъанын. Анга кёп организацияланы специалистлери кыатышдыла: бирлери асфальт жаядыла, башхалары белгиле бла бордюрла орнатадыла, орамла кече чыракъла бла жарытылырча этедиле. Дагыда кезиуло жумушланы тамамлауучула: ууакъ ремонт этиучюле, жолланы юслерин, жанларын да кырдыкдан бла киркипчикден тазалауучула – аланы кыйынларын да белгилемей болмайды.

Кыыш келирге алай кёп да къалмагъанлыкыгъа, жер-жерледе иш энтта да тири барады. «Къоркъу-

услу качеству жолла» деген миллет проектни чеклеринде, талай элдеде социал объектеге, спорт учрежденилагъа этлген жолланы жангыртуу жаны бла мадар этиледи, дейдиле КъМР-ни Транспорт эмда жол мюлк министрствосунда.

Сёз ючюн, алгъаракълада Бызынгыда орта школгъа эмда сабий садикге баргъан жолгъа асфальт жайгъандыла. Ток ызыла тартып, чыракъла да орнатхандыла.

Огъары Курпда стадионну аллында орамгъа да ремонт этиле турады, Псыхурей элде физкультурта-саулыкъландыруу комплексте элтген жолда ишлени уа специалистле бошалгъандыла: асфальт жайгъандыла, тротуарланы жарашдыргъандыла, бордюрла да салгъандыла. Жаяу жүрюгенлеге деп энди анда светофор да

ишлейди. Школну, сабий садны, амбулаторияны къатларында уа къоркъуусулукъну излемлерин толтура, буруула орнатхандыла. Герменчикде, Шордаково элде да быллай ишле этилгендиле.

Кёпюрлеге ремонт этуу да барады. Бу кюнледе жол къурулушчула Булунгу таба баргъан трассада аллай беш объектеде мадар эте турадыла. Алада бетон ишле бла юрешедиле, кёпюрлени мурдорларын, тегерек-башларын да кючлендиредиле. Бирлеринде уа асфальт жайып, буруула да орнатхандыла.

Жоллада кезиуло жумушла да таркыймайдыла. Ишчиле чунгурланы жамайдыла, кырдыкдан, киркипчикден тазалайдыла, зыгъыр-юзмез жолланы да грейдерле бла кыырып тюзетедиле.

Сагъынылгъан миллет проектни

хайырындан ахыр жыллада республикада 56 элге баргъан жоллагъа ремонт этилгенди. Ол бары да 225 километр болады. Жаланда

быйыл битеуда 60 километр жолла жангыртылгъандыла. Алай ишле энтта да барадыла.

Бетни басмагъа **УЛБАШЛАНЫ Мурат** хазырлагъанды.

Байлампыкыла

Ауругъанлагъа профессор къарагъанды,
багъыу амаллагъа юйретгенди

Бийик медицина школну клиника иммунология эмда аллергология кафедрасыны башчысы, профессор Андрей Продеус КЪМР-де Аллергология эмда иммунология арада багъыуда болгъан саусузлагъа консультация болушлукъ бергенди. Специалист отуздан аслам адамгъа къарагъанды. Ала бары да аллергияны эмда иммунитетде бузукълукъланы ауур тюрлюлеринден къыйналгъанладыла. Бу иште

онкологиядан ауругъанланы «Здравствуй!» деген ассоциациясы да себеплик этгенди.

Андрей Продеус Къабарты-Малкъаргъа биринчи кере келеди. Мында болгъан кезиуде ол коллегалары блатанышханды, регионну специалистлерини ишлерине бийик багъа бергенди.

Сагъынылгъан Араны баш врачы Мадина Шогенова айтханнга кере, ала алчы специалистле эмда федерал арала бла дайым

ишлейдиле, байлампыкъланы юзмейдиле. Профессор Андрей Продеус бла мындан

арысында да ол халда байлампыкыла жюриюрге дейдиле. **УЛБАШЛАНЫ Мурат.**

Ыразылыкъ

«Манга саусузланы ышаныулары эмда
ыспаслары неден да багъалыды»

«Ол кесини ишин уста билген адамды деселе, анга сукъланырыгы-ынг окъуна келеди. Аллаила уа, насыпха, арабызда аз туюлдуле. Ала чемерликлерин, акъылларын жаланда кеслери хайырланьп къалмай, ол байлыкълары бла къатларындагъыланы, алларына ышанып келгенлени да къуандырадыла. Ма аллайладан бирини юсюнден газетибизде жазарыгъызыны бек тилейме. Мен ыразылыкъ-ымы билдиреде суйген адам а Къалабекланы Халимни къызы Эльмирады. Ол 4-чю номерли поликлиникада кюндозгю стационарны баш врачыды. Тилегими толтурсагъыз бек ыразы этериксиз», – деп жазгъанды редакциягъа Хасанияда 16-чы номерли мектепде устаз болуп ишлеген Темуккуланы Светлана Мачраиловна.

Къалабекланы Эльмираны юсюнден махтау сёзле башхаладан да эшите турганма. Окъуучубузну тилегин толтурур муратда, эрттенликде поликлиникагъа барама. Эшикни къагъып, баш врачны кабинетине киреме. Ол а, олсагъат ёрге туруп, манга соруулу къарайды. Не жумуш бла келгенимни айтама. Ол ийменеди. «Аллай бир не этеме, мени юсюнден жазарча», – дейди. Болсада сорууларымы берип башлайма да, къысха жууапла алама.

Мен билгенликден, Эльмира бери КЪМКЪУ-ну медицина факультетин, ызы бла ординатураны, интернатураны да бошагъандан сора келгенди. Жигер къызыны кеси бла бирге ишлерге уа КЪМР-ни сыйлы врачы, поликлиникагъа ол заманда башчылыкъ этген Руслан Кешоков чакъыргъан эди. Баш врач кюндозгю стационар ачылгъанын, аны уа ишин биринчи кунден окъуна тынгылы къурап бардырыгъа кереклисин айтады.

Биринчи заманда къыз къоркъаракъ болгъан эсе да, аз-аздан хар затны эбине тюшюнгенди. Анга медицина факультетде ахшы белгилеге окъугъаны, кесини тирилиги да болушхандыла. Бюгюнлукъде уа Эльмира поликлиниканы жууаплы бёлүмлериинден бирине башчылыкъ этеди. Кюн сайын ары онла бла адамла келедиле. Аланы барысыны да тукъумларын, атларын да эсинде тутуп, кимни неси къыйнагъанын да биледи хунерли къыз.

– Саусузларыбызны асламысы жыл санлары келген адам-

ладыла, алай арт заманда уа жаш адамла да кеп келип башлагъандыла. Баям, ол коронавирус бла байлампы болур, кеплени жюриеклери, къан басымлары къыйнайды, башлары ауруйду. Барысына да къолубуз-

дан келгенича болушлукъ этерге юрешебиз, – дейди ол.

Саусузла уа барысы да Къалабекланы къызыны излегенлей, анга ышанганлай турадыла. Ол а хар бирине энчи эс бурады, къайгырады. Анга адамланы ышаныулары, жарык къюлюлеры, аны кезюне ийнанып неда ыспас этип къарагъанлары неден да багъалыды.

– Бизни ишибизде бек сейири – этгенинги магъанасын, хайырын хар кунден кеси кезюнг бла кеггенинги. Тюнене ауруп, мыккыл болуп тургъан ынначыкъ неда аппачыкъ, бюгюн кирпилдей башлагъан эсе, не мадар табаргъа билмей тургъан къызы, жашы, башха жууугъу

санга ыразылыкъларын айта эселе, сен тамамлагъан иш да керек болгъанын ангылайса. Бек башы уа – ишинги сюерге, аллынга ышанып келгенге, не амал да этип, болушургъа итинирге керексе. Уллу келлюлюк этерге уа ахырысы бла да жарамайды, – дейди Эльмира уа.

«Ол, мен врачма, медсестраны ишин этерге керек туюлме деп, бир заманда да айтмайды. Керек болса, кеси капельницаны да салыр, укол да этер», – дейдиле аны юсюнден биргесине ишлегенле.

Дунияны башында бек багъалы эмда сатып аламлыкъ – саулукъду. Таулу тиширы келгенлеге аны дайым да эсгертенлей турады. «Бусагъатда ишлемесенг, жашар амал жокъду деп, кепле саулукъларына уллу келлю боладыла. Врачлагъа келмейдиле. Ауруу теренге кетгенден сора уа, жилийдыла. Иш а бошаллыкъ туюлду. Жылгъа бир, къайда эки кере поликлиникагъа келип, толу диагностиканы ётерге кеп заман керек туюлду», – дейди врач.

– Манга бу поликлиниканы стационарына барырымы бир жуукъ адамым юйретген эди. Бери келгениме бир такъыйкыгъа да сокъуранмагъанма. Мында Къалабекланы Эльмира Хакимовнаны башчылыкъын да ишлерин тынгылы билген медсестрала ишлейдиле. Додулану Танзила, Насталаны Земфира, Шханукова Мадина саусузлагъа бек сакъдыла. Капельницала бошалгъандан сора да: «Ашыкъмагъыз, бир жарым сагъат окъуна жатып солугъуз», – деп къайгырырла. Тазалыкъланы, тизгинликни уа айтмай окъуна къояйым. Сау болсунла, барысына да жюриек ыразылыкъларымы билдиреме», – дейди Темуккуланы Светлана.

Мында кеслерине бакъдыргъан башха тиширула да аны айтханларына шагъатлыкъ этгендиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Оюм

Сагъышландыргъан
соруула

Дин ахлусу адамладан сорлугъум келеди. Жууугъу, ахлусу ауушмагъан, аллай жарсыу сынамагъан адам хазна болмаз. Бирле къабырлагъа барыргъа жарамайды, тиширулагъа уа бутюнда дурус туюлду дейдиле. Къабырны юсюнде ёсген затны кетериге керекмейди дегенле да тубейдиле.

Алай бла адамланы асламысы къабырлада бек кепден бери болмагъанларын айтадыла. Мен кеп жюриюме ары деп айтмайма, алай жылны кезюнде эки-юч кере барама, оразада бла къурманда уа бир амал тапмай къоймайма. Анабызны къабырыны тегерегин ариулап, тизгинли этип кетсек, жюриегибизге, къалай эсе да, тынчыкъларыгъа келгенча болады. Ары бир барсакъ, жууукъларыбызны, танышларыбызны къабырларына да узалабыз, ариулайбыз. Алай а... игилик этебиз деп, аманлыкъларымы эте болурбуз?

Бир-бирлени къабырлары асыры тозурагъандан, ярабий, муну адамы болмазмы, деригинг келеди. Алай эсе, бир-бирлени къабырлары тизгинсиз болуп, аланы къаудан басып тура эсе, кимдеди аланы ариуларгъа борч? Ёлгенин сансыз этген саулагъа да уллу келлюлюк этериги баямды. Жарсыугъа, кеп жерледе жамауат къабырланы болумлары жюриегинг къыйналырча халдады: юслерин ханс басхан бла къалмай, чычхан, жилин орун болуп турадыла. Ханс асыры ёсгенден, жырып, бир къабырдан бирси къабыргъа ёталмайса. Сын ташлары да кир болуп, чыпчыкълар олтуруп. Бирлерини жазыулары кетипдиле, окъуялгъан да эталлык туюлсе.

Кеп болмай Грозный шахарда болгъанбыз. Ары бара, кеп къабырланы ётесе. Къаллай тизгинлик барды алада. Сын ташла бары да, къолайлы, къолайсыз демей, бирчала. Тегереклери ариу чалынып, юслери ариуланьп.

Бизде уа, бир бирге эришгенча, сын ташланы омакъдан омагъын, уллудан уллусун саладыла. Ол ёлгенге да иги туюлду дейдиле. Да сора нек эришебиз аны юсюнде? Андан эсе, ёлгенлерибизни сыйлап, жатхан жерлерин тизгинли тутсакъ, ол иги туюлмюдю ёлгенге, саугъа да?

Бусагъатда, элледеге къуллукъ этген эфендиле бир оюмгъа келип, сын ташланы бирчала этерге деселе, аны унамазлыкъ чыгъарыкъ болмаз. Бир танышым: «Къоншум ауушханды да, аны жангыз къызы ёнкюч алып, уллу сын таш этдиргенди. Аны эл да, жамауат да биледи, – дейди. – «Да не амалсызлыкъ бар эди да?» – дегенибизде: «Къа-тындагъы сын ташла бары да уллула болуп, мени анамы ташы гитче болса, анга къалай тезейим?» – деп, жилимукъларын сюртген эди», – дейди.

Сын ташны мардасы болургъа керек болур деп, мени оюм алайды. Уллу сын таш, сураты бла, жазыулары бла деп, бир бирге эришген тюз болмаз. Келигиз, андан эсе, суйген адамларыбыз тынчайгъан, биз да ахыр ышыкъ табарыкъ къабырларыбызны тизгинли тутайыкъ. Кертиди, дин бизни жашаубузда уллу жерни алады. Динде ол затланы дурус кёрмейдиле дегенле тубейдиле, алда айтханымча. Анда барыбыз да тенг боллукъбуз. Да сора эришмесек иги болурму?

«Къабырлада окъургъа керек сураланы билмейбиз, арапча бутюнда билмейбиз. Къабыргъа буруу ишлерге, тегерегине бетон этерге, сын ташха сурат салыргъа жарамай эсе, ары барып не этерикбиз?» – дейдиле бирле. Ол тюз къалай болур? Ёлгенине къыйнала эсе, аны къабырына къараргъа керек болады. Биреу ёлгенине сын ташны уллусун салады да, аны бла хар борчундан къутулгъан сунады, биреу а ёлгенини къабырын таза тутса, аны тюз кереди.

Сын ташы да ариу болуп, къабыр кеси да таза эсе, жамауат ёлгенине адамларына бюсюреу этериги хакъды. Юсюн да ханс басып, сын ташы да кёрюнемей, юсюнде жазылгъанын да окъургъа мадар болмай къалса, жюриегинг къыйналады, ол къабырны адамларына айып этесе.

Кимни къаллай оюму барды бу жумушда?

ШАУАЛАНЫ Разият.

Эшитгеним-көргеним

Эгечини игилигин билмеген кыраандаш

Адам улуну жашауунда ненча сейир иш болады эсте кыалырча. Бирлери – жарыулуула, башгалары уа – юлгюге тийиштили. Аладан эм айырмалыла кыладыла халкыны эсинде. Ныгышлада айтыла, төлюдөн төлүгө өте, келедиле ала. Мен да бир эшитгеними айтайым.

Узак элерибизден биринде бир огурулу юйор жашаганды. Баш иесини аты Хасым, аны юйдегиси Жулдузхан. Бир бирни жаратып, сыйюп байлаган эдиле кыдарларын. Биринчи сабийлерине ала Халимат атадыла. Ариу кызыкчык Ышарса уа, кюнню жарыгына нюр кышулган сунар эдинг.

Хасым, кызына асыры тансык болгандан, ишден ашыгып келгенди юйге. Сора арбазда: «Ой, мени ариу кызым, мени ариу Халиматчыгым», - деп, аны ёрге атар эди. Кызыкчык, атасыны кырыулу кыларын айырылып, бийикке кётюрюлсе да, кыоркымай, кыл-кыыл этип кюлгенди. Жулдузхан да алагыа кырап кыуанганды.

Кызыкчыкты юч жыл толганда, юйюрге жашчык да кышуулду. Анга уа Хаким деп атадыла. «Тукюмгыа урлык болду», - деп, битеу эл да кыуанды. Ёсдюле кыыз, жаш да, уллула болдула. Халимат асыры ариудан, ярабий, муну юсюнде, санында адам бир сылтау табар жери болурму, дегендиле кыраганла.

Ол суу алыргыа тебиресе, кыатынла орамгыа, кюн туушха чыгып, сакылагандыла аны. Ол а, хауада учуп барганча, кыатларына келип, салам берип, жолуна кетер эди.

Тиширыула уа, бир бирлерине кырап: «Кыалай насыпды бу барлык юй», - дегендиле. Жашла уа, алгыадан окына келип, кезлеу төгерегинде бугып сакылагандыла. Ингир сайын а Хасымны юйюне келечиле, бир бирлерин алышып, келгендиле.

Хаким да бек ариу жаш болуп ёсдю. Анасындан да эгечини кыыйны кёп эди анда. Сабийликден аны кыубултанлай, анга кыараганлай, бир татлы кыабыны болса, кыарындашына сакылаганлай турду. «Хакимчигим ёлмесин», - деп, аны аты бла кыарганганды. Ол ёсдю, сют башында кёмюкча. Бир затдан кыыйналмады. Кимден да артык ашады, кимден да ариу кийинди. Алай ол башха жолну сайлады.

Бир жол элде малла урландыла. Излеучюле келдиле, гудучуланы тапдыла. Аланы араларында Хаким да болду. Аны эшитгенде, эллилени ауузалары ачылып кыалды. Осал адамлагыа кышуулуп болуп кыалды алай деп, юйде болган ахчаларын берип, жашны кыутхардыла.

Хасым, элде намысы, сыйы жюрюген киши, жашыны этгенин кётюралмай, жюреги жарылып, төшек болду. Анасы Жулдузхан

да, элден уялып, орамгыа чыггалмай кыалды. Халиматны да кыалмады бетинде жарыкчылыгы. Алгыынча, нёгер кыызларына ойнайкюле баралмайды. Муул гюлча болганды. Жанындан сыйген кыарындашы кыалай этди аллай айыплы ишни? Не жетмей болур эди анга? Ол соруула кетмейдиле кыызны акылындан.

Жанларындан сыйген Хаким жайгы кюнча жарык юйню кыара булутха сугып кыойду. Айхай, аны бла да кыалса уа... Кыауум замандан дагыда бир уругыа кыатышды. Халимат, кече-кюн тохтамай, чепкен согып, кийиз уруп, андан сора да, атасы, анасы алган алтын, кюмюш затларын сатып, кыарындашыны башын тюрмеден жулду.

Уругыа юйренген хазна тынча болмаз. Эгечини жиягына, атасын, анасын төшек этгенине да кыарамай, Хаким аман кыылыгын кыоймады. Бир эки кере да эгечи кыутхарып турду, алай ючюнчю тутулганды уа, узак Сибирге ашырылды.

Азмы-кёпмю турду ол анда, ким биледи, ол кезиге атасы, анасы да ёлдюле. Халиматны да ариу сыфатындан хазна абери кыалмады. Тилеп турган жашладан бирине да бармады. «Жанымдан сыйген кыарындашыгым сау келсин», - деп, аны сакылаганлай турду.

Ол а келгенди. Азып, сазып, ийнеден ётерик болуп. Биргесине да – бир тиши-

ры. Аллах чамланмасын, бир эрши зат. Аны көргенде, Халимат асыры ачыу этгенден, ауруп, төшек болду. Кыоншула, аш-суу да келтирип, кыарай турдула. Бир кюн келселе уа, Халимат жокь. Кыайдады деп сорганларында, башха элде жуукыларыбызгыа кетгенди, деп кыояды Хаким.

Алай бла ай озады. Тапсыз иш болганын ангылап, эллиле, жыйылып, Хакимге келип, хыны-хыны сорадыла. Сора айтады Хаким эгечин кече бла телле турган больницагыа элтгенин. Жамауат аны эшитгенде, налат берди жашха. Кыатынын, кесин да элден кыыстадыла.

Экинчи кюн Халиматны юйюне келтирдиле. Ол а, бир заманда ариу арбазында жангыз кыалгыанына жюреги кыыйналып, былай деди: «Аман кыарындашха кёп кыыйн салмагыз, кыызла. Ол аны бир заманда да ангыламаз. Аны кыайгысы этип, кеси жашауугузну да унутмагыыз. Кыыйн заманымда атып кыоймаганыгыз ючюн сизге уа кыор болайым, жанымдан сыйген кыоншуларым».

Азмы-кёпмю жашады андан сора Халимат, андан хапарыбиз жокьду. Алгын аны тилеп, келечиле жиберип турган жашладан бири алганын эшитгенбиз. Эгечни кыарындашха сыймеклиги чексизди, алай ала да сюе билселди эди эгечлени...

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Башламчылык

Бештауда Кыушнуму огьесе Элбрусунаму?

Москваны ара Банкындан билдиргенлерине кёре, жуукь заманда ала 500-сомлукь ахчаны жангыртыр муратлыдыла. Анда Шимал Кавказда орналган маданият объектледен бирини сураты салынырыкыды. Аны бла байламлы СКФО-ну алимлеринден бла маданият ишчилеринден кыуралган эксперт кыауум жыйышдырылганды. Ала Россейни ахчасыны бетине тюшюрюрге Шимал Кавказын 60 сейир эм ариу жерин сайлагандыла. Ол тизмеге Пятигорск шахарда Кыуш, Мингитау, Михаил Лермонтовну эсгертмеси, Ингушетияда Вовнушки эм Таргим кыала комплексле, Дербент кыала эм башха объектле киредиле.

Ара Банкны директорла совети аладан 500-сомлукь ахчаны ал бетине тюшерикни энди сайларыкыдыла. Специалистлени оюмларына кёре, бу тизмеде Мингитау бла Кыуш биринчи барадыла.

БАЛЛИЛАНЫ Алина.

Туризм

Республиканы санаторийлерине сейир кыозгызгандыла

«Кавказ.РФ» общество битеуроссей онлайн-кёрмюч кыураганды, анда бизни республиканы да адамланы солууларын кыурауда онлары кёргозтюлгендиле.

Анда КъМР-ни Курортла эм туризм министрствосуну жамауат эмда асламлы информация органла бла байламлыкыла жюрютюу жаны бла бёлкюмюно башчысы Ольга Погребняк бла «САНТРЕК ТУР» турист оператор компанияны келечиси Татьяна Леонова мында туризмни кыаллай тюрлюлери айныганларыны, хазыр турист продуктланы юслеринден айтхандыла эм «Кыабарты-Малкыар жюреклени бийлейди» деген видеороликни кёргозтгендиле.

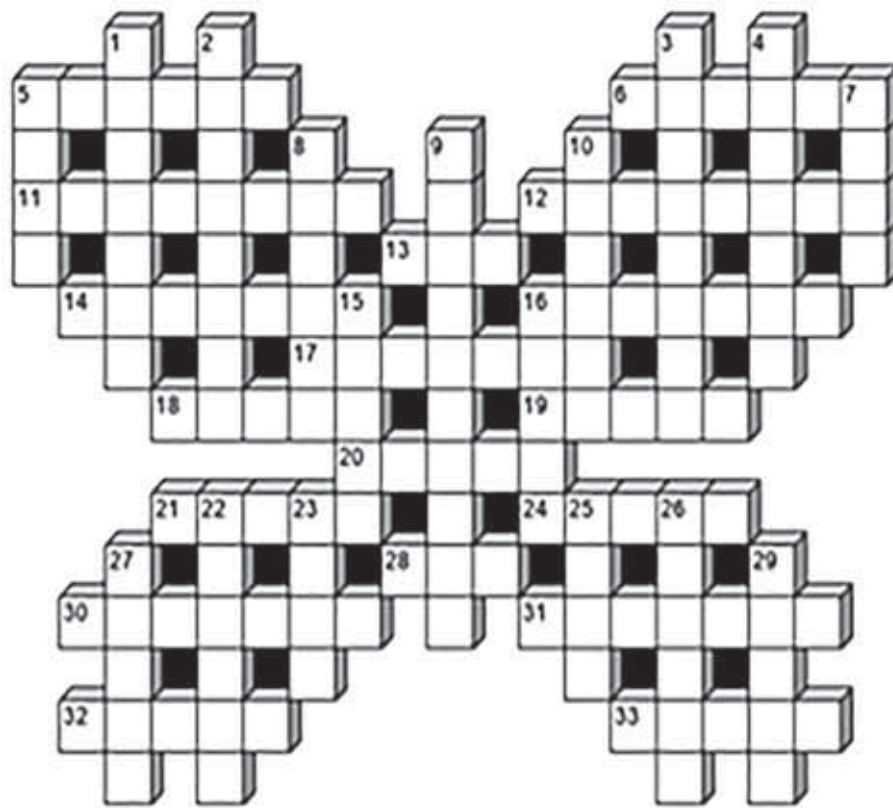
Жыйылганла эки кыауумгыа юлешингендиле, бирлери республикабызны иги таныган, бери келе-келе турган инсанла эдиле, бирсилери уа – аны бла энди шагырейленип башлаганла. Анга кыарамай, регионнга сейир уллу болганды, бютюнда уа жыйылганла санатор-курорт комплексибизни юсюнден билирге сыйгендиле. «Чайка» эм «Долина Нарзанов» здравницаланы юслеринден иги айтханлары хычыуун кёрюннгенди, - дегенди Ольга Погребняк.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

СЕЗБЕР

ЭНИНЕ: 5. Кезлеу. 6. Кыол уста. 11. Уллу Малкыарда эл. 12. Бийче гюл аллай болады. 13. Орта. 14. Тукюмун-жугун билмеген адам. 16. Таулу келинни жаулугу. 17. Алгын таулула кыош тутхан жерде кыабартылы эл. 18. Этден этилген ашарык. 19. Терини ийлеген тауат. 20. Жер тубюнде жюрюген улоу. 21. Кёп тюрлю кыадарны юсюнден айтхан зат. 24. Агыч. 28. Атны жалкыа тугю. 30. Ариу, ангылашымлы окыуну тюрлюсю. 31. Бузла келтирген суу. 32. Сабийни биринчи ундуругу. 33. Тюрк тилли республика.

ЁРСИНЕ: 1. Арслан ёч болган гитче жаныуарчык. 2. Аскерни аллында ол да барады. 3. Жарлы адамгыа алай айтадыла. 4. Битимле юсю бла кюрешген. 7. Заманни бир ёнчелеу. 8. Халк кыуанч. 9. Азаплык. 10. От жагыны тейриси. 15. Алгыаракыда Американы таматасы. 16. Сабан агычны тюрлюсю. 22. Ахшылык. 23. Дуния. 25. Ала кызылла бла кюрешгендиле. 26. Аллай тиширыу болган жерде тынчылык жокьду. 27. Атны, эшекни узак кетерге кыоймаган зат. 29. Малны аягы аны бла бошалады.

ГАЗЕТНИ 120-чы НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СЕЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 5. Кысыхач. 6. Шаптал. 10. Кыуран. 11. Балык. 12. Жашырыны. 15. Кыумган. 18. Кыанжал. 19. Кыойчула. 20. Чайнашки. 21. Кыаруула. 24. Ариулук. 26. Марачы. 27. Алатау. 31. Керуан. 33. Готон. 34. Чурум. 35. Аперим. 36. Ахырат.

Ёрсине: 1. Ууакылау. 2. Азатлык. 3. Кырал. 4. Садак. 7. Жулдуз. 8. Чыракчы. 9. Шырдан. 13. Хасаниячы. 14. Кыалауурла. 16. Конкурс. 17. Алдауук. 22. Курмулу. 23. Кыаймак. 25. Жаулук. 28. Кертик. 29. Ачытхы. 30. Чолпу. 32. Сууап.

Фестиваль

«Победа» кинотеатры аллында «Кесинг эт» деген чыгармачылык фестиваль бардырылганды. Аны Сабий эм жаш тёлү чыгармачылыкны шахар арасы Миллет чыгармачылыканы республикалы арасы бла бирге кырап ётдургендиде. Бу байрам сакъатлыклары болгъан сабийлеге деп кыралгъан эди. Алагъа къонакыгъа уа КЪМР-ни Урунуу эм социал айнытуу министри Асанланы Алим, Нальчик шахарны администрациясыны Билим бериу департаментини таматасыны кыуллугъун толтургъан Алим Мальбахов, къошакъ билим бериу эм юйретиу бёлүмюню таматасы Светлана Тхагапсоева, КЪМР-ни сатыу алыуу промышланный палатасыны башчысыны орунбасары Мурат Гукетлов келген эдиле.

Хар сабий да хунерлигин сынагъанды

Фестивальны ача, Миллет чыгармачылыканы республикалы арасыны таматасы Аслан Урусов сёлешгенди. Ол къонакыгъа ыспас этип, сабийлеге эс бёлүню, алагъа заманларын зауукълу ётдюрюрге себеплик этиуню керекли эм магыаналы жумушха сагнагъанын билдиргенди.

кесини суйген жигити бла суратха да тюшгендиде.

Миллет чыгармачылыканы республикалы арасыны келечилери уа къошун адырланы юслеринде бла татлы галаулада тюрлю-тюрлю суратла ишлерге, кюбюрчекчикле этерге эм кюз артыны саугъаларындан сейир

Министр Асанланы Алим а, эки Араны да специалистлерини быллай огъурлу ишни бардыргъанларына бийик багъа берип, ыразылыгъын билдиргенди.

Байрам а концерт программадан башланганды. Аны Сабий эм жаш тёлү чыгармачылыкны шахар арасыны педагоглары жарашдыргъан эдиле. Ала сабийле бла аланы суйген жырларын айтхандыла, миллет эм шёндогюлю тепсеулени да тепсегендиде. Ызы бла уа тюрлю-тюрлю жомакъланы баш жигитлери оюнла бардыргъандыла. Алагъа жашчыкыла бла кызчыкыла бютюнда суйюп къатышхандыла. Аланы хар бири да

затчыкыла кырашдырыгъа юйретгендиде. Хар сабий да алагъа къатышып, кесини хунерлигин сынаргъа кюрешгенди.

Ызы бла уа сапын кёмюкю шоу бардырылганды. Анга уа сабийле неден да бек кыуангандыла.

Байрамны ахырында Сабий эм жаш тёлү чыгармачылыкны шахар арасы хар ары келген кызчыкыгъа бла жарашчыкыгъа жарашдыргъан саугъаларын юлешгенди. Ата-анала уа педагоглагъа ыспас этип, сабийлерине хаман да кыуанч келтиргенлей тургъанлары ючюн ыразылыкларын билдиргендиде.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Маданият

Жаш музыкачылагъа – энчи дерсле

«Антарес» регион арада музыка жаны бла билим бериуню программа ышлеп тебирегенди. Анда окъурукъланы биринчи къауумуна тюрлю-тюрлю регионлу музыка эришууледе хорлагъан оноулан киредиле.

Окъутуу 3 ыйкыны ичинде бардырыллыкды. Ызы бла аланы экинчи къауум алышырыкды. Окъутууну Нальчикни сабий музыка школларыны бла Искусстволаны бла кыльтураны колледжини педагоглары бардырыллыкдыла.

Белгиленген кезиуню ичинде жаш фахмуланы ноталаны билирге, сахна искусствогъа, хорда жыр айтыугъа, фортепианода экеулен болуп согъар-

гъа юйретирикдиле. Андан сора да, сабийле искусствону юсюнден лекциялагъа тынгыларыкдыла, аланы хар бирини да хунерликлерине кёре энчи дерсле да бардырыллыкдыла, деп белгилейдиле Арадан.

Эсигизге салайыкы, «Антарес» 2019 жылда «Билим бериу» миллет программаны чеклеринде бардырылгъан «Хар сабийни да жетишимлиги» деген проект бла байламлы кыралгъанды эм «Кюн шахар» сабий академияны бёлүмлеринден бириди. Юч жылны ичинде «Антаресни» 22 билим бериу программа бла 454 окъуучу башагъандыла.

Кыуанч

Китапханада – жарык байрам

Бараз күн Нальчикде Мечиланы Кязим атлы республикалы жаш тёлү китапханада алаамат байрам ётгенди. Ары къонакыгъа 6-чы номерли шахар школну окъуучулары эм Женгил промышлентуну колледжини студентлери чакъырылгъан эдиле. КЪМР-ни Маданият министрствосу алагъа фахмулу жаш жазычула Хаджиланы Жамиля, Марина Мазуренко эм Зарема Куготова бла тубешиу кырагъанды.

Байрам а библиотеканы арбазына келген библиобуса – Мобил информациялы комплексге – тубеуден башланганды. Анда окъуучула кёп сейир китапла эм периодикалы басмала бла шагъырей болгъандыла. Ызы бла уа китапханада «Ёмюрлюк китапла» деген кёрмючню ачылуу ётгенди. Анда хар тёлү да суйюп окъугъан китапла жыйышдырылгъан эдиле.

Дагъыда ары келгенлени КЪМР-ни 100-жыллыгына аталып бардырылгъан «Бизни туугъан жерибиз» деген сабий сурат конкурса хорлагъанланы чыгармаларындан кыралгъан кёрмючге да багъа берир онлары болгъанды. Миллет музейни хазнасында Нальчикни тарыхын ачыклагъан сурат экспозиция да уллуну, гитчени да сейирлерин къозгъагъан эди.

Китапхананы окъуу залында уа сабийлеге деп тюрлю-тюрлю викторина, элберлени билиу эришиу ётгенди. Дагъыда ала назмула да окъугъандыла.

Къонакылагъа уа РФ-ни сыйлы артисткасы Таукенланы Галинаны сохталары алаамат концерт кёргюзгендиде, деп билдиреди Маданият министрствону пресс-службасы.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Учредительле: Кыбарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительство

**Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ ХАСАН**

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 40-03-24.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиликлерин кыоруула жаны бла Кыбарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа «КЪМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кёре
19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салыннганды.

**ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГАРГЪАНЛА:**

Османланы Хыйса - дежурный редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары;
Зезаланы Лида (1, 2-чи бетле),
Бийчекчуланы Жаннет (3, 4-чю бетле),
Ахматланы Люаза (9, 10-чу бетле),
Геляланы Валентина (11, 12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1451 экз. Заказ № 2089
Багъасы эркинди.

**РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:**

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспек, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru